

Irak**a staatsgrenzen**

Gerhke (U.) & Kuhn (G.), *Die Grenzen des Irak*, Stuttgart, 1963, 2 dln.

Irak/Iran

De oude Ottomaans-Perzische grens tussen Irak en Iran is het meest bloedige grensconflict van Azië (en wellicht het oudste nog bestaande ter wereld). Het gaat over de rivier Shjatt-el-Arab: het lag vanaf het begin van de beschaving aan de basis van minstens 25 oorlogen en 20 vredesverdragen.

In de recente geschiedenis werd in 1847 – bij het Tweede Verdrag van Erzurum – de oostelijke oever toegekend aan Perzië, maar de rivier zelf bleef Ottomaans gebied. Die overeenkomst die de grens aan de Iraanse oever legde, werd nog eens bevestigd in een verdrag in 1937. De verzwakking van het Iraakse regime leidde echter in 1975 tot de Overeenkomst van Algiers die de grens in het midden van de rivier legde, in ruil voor de teruggave door Iran van enkele stukken grondgebied. Irak, waarvoor de rivier de enige toegang tot de Perzische Golf is, greep de niet-uitvoering van het tweede deel van de overeenkomst aan om het hele verdrag aan te vechten, vanaf 1980 ook letterlijk. Iran bleef echter sindsdien de dalweg over de gehele lengte van de stroom als grens eisen. Ook Koeweit was voor Irak een beletsel tot de toegang tot de Golf (de Abd-Allah, de noordwestelijke tak), vooral dan de twee eilanden, (het zeer kleine, regelmatig overstromende) Warba en (het veel grotere) Boubiyah, die trouwens ook voor de oliewinning veelbelovend zijn (Irak had in 1975 en 1981 reeds tevergeefs voorgesteld de eilanden te huren). Irak beschouwde Koeweit daarenboven toch als niet meer dan een voordien vanuit Bagdad bestuurde Ottomaanse vilyat (provincie), hoewel Irak Koeweit wel in 1963 officieel erkend had als onafhankelijke staat. Koeweit was in 1913 echter reeds als Duits protectoraat ontstaan en daarenboven historisch steeds verbonden geweest met het Arabisch schiereiland, eerder dan met Mesopotamië. De grens met Irak dateert van 1932, alhoewel ze nooit officieel erkend werd tenzij in een uitwisseling van brieven. Nadat de mislukte poging van Irak om Koeweit in te palmen tijdens het begin van de jaren negentig aanleiding gaf tot de (eerste) Golfoorlog, werd door de Verenigde Naties in 1992 onder protest van Irak een nieuwe grens opgelegd, die Koeweit een groter stuk gaf van het Roemeila-olieveld en een deel van de havenstad Umm Qasr. Overigens wordt een deel van Irak zelf begeerd door een buurland: Turkije aast op de provincie Mossoel in het noorden van het land, om historische redenen (Atatürk had Mossoel binnen de grenzen van Turkije 'getekend') en met etnische argumenten (er zouden daar ca. 1 miljoen 'Turken' wonen). Het moderne Irak ontstond in 1920 als Brits mandaatgebied door de samenvoeging van de Ottomaanse provincies Bagdad, Basra en Mossoel. De daaropvolgende grensverdragen (van Sèvres in 1920 en van Lausanne in 1923) waren echter niet eenduidig terzake en ook de beslissing van de Volkenbond ten voordele van de Britten kon Turkije niet sussen; het bleef aanspraak maken op Mossoel (met de 'oliestad' Kirkoek). In 1936 deed het echter afstand van die aanspraak, indien het 10% van de olieopbrengst uit die provincie kreeg. Dat laatste werd echter nooit verwezenlijkt.

Kailobad (K.H.), *The Shatt-al-Arab boundary question: a legal reappraisal*, Oxford, 1988.

Irak

Mavaddat (R.), *L'Iran, l'Irak et le Chatt-el-Arat: aspect historique, juridique et politique du conflit*, s.l., 1972.

Stark (F.), *Rome on the Euphrates, the story of a frontier*, London, 1966.

Irak//Koeweit

Finnie (D.H.), *Shifting lines in the sand: Kuwait's elusive frontier with Iraq*, London, 1990.

Irak//Saoedie-Arabië

Een curiosum was het neutraal gebied tussen Irak en Saoedie-Arabië, dat in 1922 door het verdrag van Uquayy werd gecreëerd.

Irak//Turkije

Paulus (M.), Map of the border between Turkey and Iraq, in: *Maps of History*, 9, 2022, 74, 25.

Spreekbeurt tijdens MAPAF 2022 over een kaart opgesteld bij de diplomatieke onderhandelingen waaraan de grootvader van de spreker deel had genomen.

Dassier (M.), Making a frontier. The Brussels Line between Iraq and Turkey, in *Maps in History*, 2023, 77, 27-28.